

Nieuwsbrief

ZUSTERWERK: Expertisecentrum Mensenhandel en Religie

Vijfentwintig jaar lang was de Stichting Religieuzen tegen Vrouwenhandel (SRTV) de instantie waarbinnen Nederlandse religieuzen hun betrokkenheid zichtbaar maakten bij het thema mensenhandel en gedwongen prostitutie.

Nieuwe stichting

Na het beëindigen van de activiteiten van deze stichting eind 2015 is het werk langs vele wegen en organisaties doorgegaan. Een van die wegen is Zusterwerk, een stichting opgericht door Ivonne van de Kar, voormalig coördinator van de SRTV.

Internationaal netwerk

Zusterwerk heeft de afgelopen tijd niet stilgezeten. In 2016 werd een nieuwe stichting opgericht. Zusterwerk heeft in de tussenliggende tijd het internationale netwerk dat vanuit de SRTV is opgebouwd onderhouden en geïntensiveerd. Inmiddels is Zusterwerk al geruime tijd aan het werk op het gebied van voorlichting, bewustwording, scholing, netwerkvorming en het ontwikkelen van religieuze en litur-

gische werkvormen om met het onderwerp mensenhandel om te gaan.

Inspiratie Religieuzen

Zusterwerk vindt haar inspiratie in het werk van de religieuzen in Nederland. Er werd een groot nationaal en internationaal netwerk opgebouwd. In samenwerking met congregaties en organisaties in binnen- en buitenland werden vele verschillende activiteiten uitgevoerd waarbij expertise werd verworven op het gebied mensenhandel en uitbuiting. Dit resulteert in een blijvende aandacht voor mensen in de marges van de samenleving.

Ontwikkelingen

Mensenhandel heeft in de afgelopen 25 jaar vele ontwikkelingen meegemaakt. Eerst stond vrouwenhandel voor buitenlandse vrouwen die in de prostitutie werden uitgebuit. Nu spreken we van mensenhandel als vrouwen, mannen of kinderen uitgebuit worden in zeer uiteenlopende (arbeids)omstandigheden zoals in restaurants, bouw, en nagelstudio's.

Ook gaat mensenhandel

over loverboys, gedwongen bedelen, orgaantransplantatie of het verhuren van de baarmoeder. Mensenhandel is een onderwerp dat raakt aan vele onderwerpen en vraagt om gedegen actuele kennis van zaken.

Stemlozen

Geïnspireerd door de uitspraken en daden van Vincent DePaul en Paus Franciscus die op het evangelie gebaseerd zijn, komt Zusterwerk op voor de stemlozen en vaak gezichtloze uitgebuite mensen in Nederland, Europa en wereldwijd.

Zusterwerk wil een religieuze invalshoek toevoegen aan het mensenhandeldebat, geeft voorlichting en biedt steun en hulp aan slachtoffers van mensenhandel en uitbuiting.

Ivonne van de Kar
projectcoördinator Zusterwerk

EERSTE NIEUWSBRIEF VAN ZUSTERWERK

Dit is de eerste nieuwsbrief van stichting Zusterwerk. Er zullen jaarlijks twee nieuwsbrieven verschijnen

met daarin informatie over de activiteiten en andere wetenswaardigheden rondom mensenhandel.

Wilt u deze nieuwsbrieven niet meer ontvangen, stuurt u dan een mail naar info@zusterwerk.nl of een berichtje naar het redactieadres.

Wat deed Zusterwerk in de afgelopen maanden:

- Zusterwerk presentatie aan congregaties
- Zusterwerk bij VN in Geneve met UFER en Internationale Graal
- Zusterwerk workshop bij Renate Conferentie in Rome
- Bakhita Internationale Gebedsdag Mensenhandel
- Filmavond Renate bij Zinsverband
- Renate Training Migratie en Mensenhandel in Soeterbeeck
- Boekpresentatie Erik Borgman
- Lezing Elizabeth Leseur Arnhem
- Lezing Duits Religieus netwerk Trier
- Lezing voor Andante in Albanë
- Lezing Hedendaagse Slavernij voor jubileum Witte Zusters
- Ontmoeting Indonesische Zusterorganisatie tegen mensenhandel
- Zusterwerk vertegenwoordigt Nederland in Europese en Wereldwijde Religieuze Netwerken.

Over al deze activiteiten leest u meer op de website:

www.zusterwerk.nl

Samen tegen mensenhandel

Colofon
redactieadres:

Zusterwerk,
Pastoor de Kroonstraat 349,
5211XJ 's-Hertogenbosch
Nederland.
info@zusterwerk.nl
www.zusterwerk.nl

Bank: NL21 RABO 0312 32 45 45
Kvk: 66504201

RENATE-netwerk Tweede Algemene Assemblée in Rome

In november 2016 werd voor de tweede keer de Algemene Assemblée van het Europese netwerk Renate gehouden. Meer dan honderd leden van het netwerk, afkomstig uit 27 landen van Europa kwamen bijeen in Rome om te praten over het netwerk. Er werd geëvalueerd, nieuwe tendensen uitgewisseld en vooral lijnen uitgezet voor het toekomstige beleid.

De openingsbijeenkomst van de conferentie op de zondagavond ging gepaard met een enorme onweersbui boven Rome. In een sfeervol gedecoreerde zaal liepen alle deelnemers met hun eigen vlag de ruimte in waarbij een 'muur' werd doorbroken. Ieder kreeg een baksteen uit de muur; tijdens de conferentie werden diezelfde stenen gebruikt om een brug te bouwen. Een brug van Europese organisaties voor slachtoffers van deze onmenselijke misdaad waarover we deze dagen spraken.

Een bakstenen 'muur' werd tijdens de conferentie doorbroken; diezelfde stenen werden gebruikt om een brug te bouwen

De eerste volle dag van de conferentie werd gelijk overhoop gegooid omdat de organisatie had kunnen regelen dat onze groep een privé-audiëntie had met Paus Franciscus. Na de openings-speeches van zr. Regina Cesarato de voorzitter van de Italiaanse Conferentie van vrouwelijke religieuzen

en Mgr. Sorrondo, de speciale afgevaardigde in het Vaticaan voor Migratie en mensenhandel, ging de hele groep met de vlaggetjes van hun land op pad naar het Vaticaan.

Op audiëntie

Renate voorzitter Zr. Imelda Poole had een mooie korte speech voorbereid waarin ze Franciscus bedankte voor zijn niet aflatende steun voor ons werk en zijn wezenlijke bijdrages daaraan. Telkens weer heeft deze paus laten zien dat hij niet alleen in woorden de minsten uit de samenleving steunt. Zo heeft hij na zijn aantreden een eetzaal en douches laten installeren in het Vaticaan voor de vele daklozen die er rondzwerven, hij heeft vluchtelingen opgenomen in het Vaticaan, hij heeft een speciale gebedsdag voor slachtoffers van mensenhandel ingesteld én hij heeft een aantal bijeenkomsten voor experts op gebied van mensenhandel bijeengeroepen. Dit alles geeft blijkt van zijn echte belangstelling voor dit onderwerp.

Hierna nam de Paus het woord hij sprak zijn bewondering uit en bedankte ons allen voor het niet aflatende werk dat door de vele zusters in zoveel verschillende

landen en op vele verschillende plekken en niveaus is gedaan. Hij moedigde iedereen aan vooral door te gaan met het werken voor de mensen die dat zo hard nodig hebben: de vrouwen, mannen en kinderen die als slaven in allerlei sectoren worden uitgebuit.

Ieder van ons kreeg de gelegenheid om de paus te begroeten, kort te vertellen wie je bent en welke werkzaamheden je verricht tegen de handel in mensen. Al met al een hele bijzondere ervaring om in dit prachtige gebouw, in de rijkgedecoreerde zaal een moment met deze bijzondere man te mogen spreken. Dit moment was voor de meesten van ons de kers op de taart van de conferentie.

De Slachtoffers

De volgende dag stond in het teken van slachtoffers van mensenhandel. Enkele goede sprekers vertelden hun verhaal. Zoals de Roemeense Jana Matei, die al jaren jonge meisjes opvangt in haar eigen huis. Meisjes die elders in Europa gedwongen in de prostitutie hebben gewerkt. Haar verhaal was zeer indrukwekkend.

Loveboy

Maar nog indrukwekkender was het verhaal van de Nederlandse Marly, een slachtoffer van een loverboy. Ze vertelde haar eigen verhaal; hoe ze als naïef jong meisje verliefd werd, waarna haar vriend haar helemaal de afgrond in stortte en zij uiteindelijk achterbleef met een gebroken leven en een hele berg schulden. Marly vertel-

Ivonne van de Kar met het Renate Netwerk bij Paus Franciscus

de haar verhaal samen met Theo Hendrickx, een Nederlandse politierechercheur die tevens als pastor binnen de Stichting Manna werkt met slachtoffers en daders zodat ze weer verder te kunnen met het leven na een dergelijke ervaring.

Workshops

Tijdens de workshops die in de middag volgden hebben Theo en de moeder van Marly nog verder uitleg gegeven. Dit kan iedereen gebeuren, binnen een goed gezin met een lieve dochter. Door het hartverscheurende relaas van Marly, van haar moeder en de hulp die hen geboden is door de professionals van de Stg. Manna kregen we allemaal het gevoel dat het goed komt met dit meisje en met haar familie. Een beeld werd geschetst over de lange weg van vergeving. Een weg die vele terugslagen kent maar die uiteindelijk naar een normale toekomst zal leiden. Een ander gedenkwaardig punt van de conferentie was

dat de film over het werk van het netwerk Renate officieel in première ging: 'Geroepen om stem te geven aan de stemlozen'. Elders leest u meer over de indrukwekkende film.

Migratie

De derde dag van de conferentie werd besteed aan migratie. Een groot probleem op dit moment waar vooral de zusters en paters in Italië en Malta op dit moment hun handen aan vol hebben. Zij vertelden hoe ze te werk gaan en doen wat ze kunnen voor de vele bootvluchtelingen die bij hen aan land komen. Op deze dag over migratie gaf Ivonne namens zusterwerk een goed bezochte workshop.

Theologische reflectie

Elke dag was er een theologische reflectie door de bekende Engelse theologe Anna Rowlands. Op prachtige wijze verweefde zij dagelijks de thema's die aan bod kwamen met de bijbel en de Katholieke Sociale Leer.

Tijdens de conferentie werden contacten tussen de leden van het netwerk aangehaald en werden afspraken gemaakt om samen te werken in bepaalde regio's. Daarnaast werden mensen uitgenodigd bij andere organisaties te komen kijken en leren. Ervaringen werden gedeeld en nieuwe tendensen uitgewisseld.

Toekomstig beleid

De laatste dagen werd vooral het werk van het netwerk geëvalueerd en werden toekomstige beleidslijnen vastgelegd. Een mooi geheel van meningen, ervaringen, dromen en toekomstige werkzaamheden werd door de meer dan 100

deelnemers aangegeven door het plakken van stickers op grote vellen papier. Hieruit heeft het bestuur een nieuw vijfjaren-werkplan opgesteld. Tot slot van de conferentie volgde een mooie slotviering die geleid werd door Kardinaal Turkson die ook graag meewerkte aan deze belangrijke conferentie. Hij wenste het netwerk veel zegen en succes. Het is duidelijk geworden dat velen binnen de katholieke kerk dit werk een warm hart toedragen. Mgr. Sorondo, Kard. Turkson en niet te vergeten Paus Franciscus zelf zijn belangrijke bondgenoten in de strijd tegen mensenhandel en uitbuiting.

Ivonne van de Kar

Boekpresentatie 'Leven van wat komt'

Dit boek van de theoloog Erik Borgman (1957), gaat over de samenleving: over zorg, economie, onderwijs mensenrechten en nog veel meer. Echt een maatschappelijk boek dus. Het basisidee van dit boek is: we komen geen stap verder als we inzetten op nieuw beleid, als we doelstellingen kiezen en zo de problemen willen beheersen. Dan lopen we telkens weer vast. Plannemakerij ligt vaak in het verlengde van krampachtigheid. Borgman zegt: we moeten het hebben van 'wat komt', van datgene wat zich aan-

dient – in de kerk én in de samenleving. Dit klinkt niet erg concreet, zelfs een beetje vaag en je vraagt je onwillekeurig af: hoe wil Borgman eigenlijk dingen oplossen?

Borgman is niet de eerste die zegt: zoals het nu gaat, gaat het niet goed. Op de opiniepagina's van kranten valt geregeld te lezen dat eerlijkheid en solidariteit uit het zicht zijn verdwenen in de samenleving.

We zouden vanuit bezieling met de dingen bezig moeten zijn, op basis van waarden die ons richting geven. Borg-

man sluit zich aan bij deze kritische geluiden, maar hij meent vooral dat het nodig is om een pas op de plaats te maken. Het draait er uiteindelijk om oog te krijgen voor wat opkomt vanuit de concrete leefwereld van mensen, waarin bijvoorbeeld de zorg voor elkaar vorm krijgt. Die houding leert ons aandachtig kijken naar wat er onder mensen leeft, welke beweging ten goede zich daar afspeelt, welke heilzame initiatieven zich voordoen.

Op de bodem van het bestaan wordt hoop geboren.

Ivonne van de Kar reageerde namens zusterwerk op het deel van het boek dat gaat over migratie en mensenrechten. Deze bijdrage is te lezen en te zien op de website www.zusterwerk.nl

Uit: Het Goedeleven.com 11 april 2017
(ingekort en bewerkt door de redactie)

St. Bakitha was zelf slachtoffer van mensenhandel

Josephina Bakhita, (1869-1947) werd geboren in Soedan, slaaf gemaakt en meegenomen naar Italië. Haar eigen naam vergat ze en leefde met haar 'slavennaam' *Bakhita*: geluksvogeltje. Ze koos ervoor zuster te worden.

Mensen bewust maken van het probleem is een belangrijk deel van het werk van religieuzen die strijden tegen mensenhandel. Paus Franciscus toonde zich al snel na zijn aantreden in 2013 een formidabele bondgenoot van de zusters. Hun verhalen brachten hem ertoe de jaarlijkse vredesboodschap aan het begin van 2015 te wijden aan mensenhandel.

In de boodschap, die de titel droeg 'Niet langer slaven, maar broeders', klaagt de Paus niet alleen de wreedheid aan van mensenhandelaren, maar ook de betrokkenheid van corrupte politici en ambtenaren en de algemene onverschilligheid van burgers.

Hij looft het werk van vrouwelijke religieuzen op dit vlak en zegt de steun toe van de Kerk in hun strijd tegen mensenhandel:

"Vanwege de pijnlijke kreet van de slachtoffers van mensenhandel en de stem van religieuze congregaties die hen naar hun bevrijding begeleiden, heeft de Heilige Stoel de laatste jaren de oproepen tot de internationale gemeenschap vermenigvuldigd opdat de verschillende actoren hun inspanningen zouden verenigen en samenwerken om aan deze plaag een einde te maken."

Op verzoek van vrouwelijke religieuzen stelde de paus

anderhalve maand later ook een Internationale Gebedsdag tegen Mensenhandel in.

Op 8 februari wordt nu overal ter wereld door christelijke groepen stil gestaan bij dit mensonterende fenomeen en wordt gebeden voor de slachtoffers. De datum valt samen met de feestdag van de heilige Josephina Bakhita {1869-1947}, een Soedanees vrouw die uit de slavernij werd bevrijd en ervoor koos kloosterlinge te worden.

Gerard Moorman KNR
Gedeelte uit Missionaire Agenda Juni 2017

8 februari Internationale Gebedsdag Mensenhandel

Geroepen om stem te geven aan de stemlozen

Veel mensen geloven dat de slavernij in 1863 werd afgeschaft. Maar ook nu bestaat moderne slavernij in alle hoeken van de wereld. Wereldwijde handel in mensen is de op een na snelst groeiende vorm

van georganiseerde misdaad in de wereld.

Religieuze Europese organisaties tegen mensenhandel en uitbuiting vormden in 2009 het Europese netwerk RENATE.

Nederland wordt in dit netwerk vertegenwoordigd door Zusterwerk, die een deel van de werkzaamheden van de Religieuzen tegen Vrouwenhandel sinds 2016 voorzet.

Het netwerk RENATE wil met deze film zichtbaar maken wat er gebeurt in de verschillende Europese landen waar leden van

RENATE wonen en werken.

"We willen zien en begrijpen of er overeenkomsten zijn of verschillen en hoe effectief RENATE als netwerk kan zijn, in solidariteit met elkaar maar ook in het bijstaan van slachtoffers en in samenwerking om mensenhandel effectief te elimineren."

Op deze manier kan voorlichting worden gegeven over mensenhandel waarbij getoond wordt wat religieuzen en hun medewerkers in Europa doen.

Ervaren regisseur Zr. Iva Kusikova (SpS) uit Slowa-

kije maakte de film tijdens verschillende netwerkbijeenkomsten.

In de film ziet u de werkwijze van het netwerk en wordt de situatie in enkele landen kort geschetst: Litouwen, Albanië, Nederland, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

Zuster Eugenia Bonetti uit Italië stelt in de film de retorische vraag; "Waar zouden de stichters van onze congregaties vandaag de dag zijn, niet 's avond bij de tv, maar op straat om de uitgestoten en slachtoffers van deze onmenselijke handel bij te staan."

Deze indrukwekkende film duurt 45 minuten en kan op verzoek vertoond worden. Daarna kan met iemand van zusterwerk hierover in gesprek worden gegaan.

info@zusterwerk.nl

*Een film over netwerk
RENATE
Religieuzen in Europa
Netwerken tegen
Mensenhandel en
Uitbuiting*

Vluchtelingenopvang in Sicilië

Op verzoek van zuster Valeria reisden we in januari 2017 naar Sicilië om daar met eigen ogen de situatie van de jonge Nigeriaanse vrouwen te bekijken.

Voor het eerst in heel veel jaren ligt er sneeuw op Sicilië, het is er bitterkoud. Voor Nederlanders wellicht niet heel vreemd, maar voor de Sicilianen ongekend. Voor de jonge vluchtelingen die net gearriveerd zijn uit Afrika is dit een grote shock. Zo'n kou hebben ze nooit meegemaakt. Gekleed in vele lagen truien, jassen, sjaals en wanten zitten ze in een grote groep om de kachel. Het gebouw dat we bezoeken is eigenlijk niet geschikt voor deze temperaturen. De deuren sluiten niet goed en alle ramen zijn van enkel glas. Ook wij vinden het koud.

In de opvang

Hartverwarmend is wel de ontvangst die wij hier krijgen. In dit grote geleende huis werken een aantal enthousiaste jonge mensen samen met de zusters en paters die hier de opvang voor minderjarige

meisjes verzorgen. Normaal gesproken kunnen hier 50 meisjes terecht. Echter door de grote toestroom hebben ze op het moment ook jongens toegelaten zodat er nu 75 jongeren wonen.

Ze wachten op de beslissing van de rechter die zal laten weten of ze mogen blijven of dat ze teruggestuurd zullen worden.

Veel hangt af van de leeftijd. Minderjarige vluchtelingen komen zondermeer in aanmerking voor een asiestatus en hebben recht op opvang. Boven de 18 is het een veel moeilijker verhaal.

Samen bidden

We maken kennis met enkele meisjes die net gearriveerd zijn in het huis. Ze hebben kort geleden een verschrikkelijke overtocht meegemaakt. Vrijwel allemaal komen ze uit Nigeria of Sierra Leone en zijn heel erg jong.

We praten een tijdje met ze en gaan dan in een grote kring staan.

We bidden samen. Een van de meisjes uit Nigeria bidt zingend voor ons, voor henzelf én voor iedereen die ze thuis heb-

ben achtergelaten. Het is hartverscheurend.

Werkplekken zijn leeg

Later die dag rijden we in het busje van Fr. Luigi, een van de franciscaanse hulpverleners in Palermo.

Hij zal ons de vaste werkplekken laten zien van de Nigeriaanse vrouwen die werken in de straatprostitutie. Het is heel vreemd. Geen enkele vrouw te zien. Fr. Luigi vertelt dat gisteren toen het nog kouder was er wel overal vrouwen aan het werk waren. Hij vindt het vreemd.

Verkocht

De volgende dag komt zr. Valeria ons vertellen wat er waarschijnlijk is gebeurd. Volgens de geruchten in de wijk moesten alle Nigeriaanse vrouwen binnen blijven. De Siciliaanse maffia heeft, zo wordt gezegd, de rechten op de prostitutie in

Palermo verkocht aan de Nigeriaanse maffia. Dat zou wel heel wrang zijn.

De Nigeriaanse maffia haalt de vrouwen uit Nigeria, verscheept ze naar Italië waar ze geld moeten verdienen voor diezelfde Nigeriaanse maffia. Vreselijk.

Voorlichting en preventie

In de afgelopen maanden lijken steeds meer organisaties dit gerucht te bevestigen. Een van de Nigeriaanse zusters die in Rome werkte met slachtoffers van mensenhandel is al teruggekeerd naar Nigeria. Volgens haar heeft het voor haar geen zin om de meiden in Europa bij te staan. Ze is thuis in Nigeria harder nodig om ze daar te waarschuwen en tegen te houden.

*Ivonne van de Kar
projectcoördinator Zusterwerk*

Nederlands slavernijverleden

In St. Agatha, in het Erfgoedcentrum voor Nederlands Kloosterleven is een mooie tentoonstelling ingericht. *De Witte Karavaan* gaat over 150 jaar Witte Zusters en Witte Paters. Rondom deze bezienswaardige expositie organiseerden de religieuzen enkele interessante lezingen die met de geschiedenis en doelstel-

ling van de congregatie te maken hebben.

Prof. Dr. Maaïke de Haardt sprak er over de pijnlijke schaduwzijde van de Witte Karavaan. Ze duidde hierbij de vaak moeilijke verhouding van postkoloniale theologen met het missie-verleden. Ook roemde ze de goede werken van vele religieuzen in het vastleggen van

Afrikaanse culturen en talen. Verder zag ze het grote, nog voortdurende, belang van religieuzen in de strijd tegen mensenhandel en uitbuiting.

Op 15 oktober spraken Ivonne van de Kar en Witte Pater Hugo Hinfelaar over Trans-Atlantische slavernij vroeger en de Moderne slavernij nu.

<http://wittezusters.nl>

*150 jaar
Witte Paters
en Witte Zusters
in Afrika*

Laudato Sí en mensenhandel

Zusterwerk, de Nederlandse vertegenwoordiging in het Europese netwerk Renate, organiseerde van 19 t/m 25 maart een vierdaagse vormingsbijeenkomst in Ravenstein bij Nijmegen. Het thema was Mensenhandel en Migratie. Deze onderwerpen zijn sterk met elkaar verbonden. Uit recent onderzoek is gebleken dat een aanzienlijk deel van de vluchtelingen die de afgelopen jaren Europa binnen kwamen werden verhandeld. In deze week werd aan dertig leden van RENATE uitleg gegeven over de nieuwe inzichten in deze problematiek.

Mensenhandel Mensensmokkel

Een groot deel van de migranten en vluchtelingen die Europa binnen komen doen dat met de hulp van een mensensmokkelaar. Een smokkelaar biedt een migrant hulp bij de reis of oversteeek naar Europa. Dit gebeurt op eigen verzoek van de migrant die daar vaak veel voor moet betalen. Er zijn ook migranten die betalen voor hulp bij migratie om daarna te ontdekken dat degene die hulp heeft geboden hen bij aankomst uitbuit, doorverkoop of onder slavernij-achtige omstandigheden te werk stelt. Op dat moment spreken we van mensenhandel.

Alles is met alles verbonden

De week werd geopend door Gerard Moorman van de KNR die het werk van de deelnemers bekeek vanuit de leidende gedachte uit *Laudato Sí*: 'alles is met alles verbonden'. De encycliciek legt een stevige grondslag onder onze solidariteit met slachtoffers van onrecht.

Nederlandse deskundigen van tal van organisaties waren uitgenodigd in het prachtige conferentiecentrum

van de Universiteit van Nijmegen, om de deelnemers uit te leggen hoe in Nederland gewerkt wordt aan het helpen van slachtoffers van mensenhandel.

Een opmerkelijk verhaal werd verteld door **WereldWijd**, een organisatie die migranten helpt terug te keren naar het land van herkomst. Mensen worden daar geholpen met het opstellen van een businessplan en het bijeen zoeken van materialen om bij thuiskomst een bedrijf te starten. Mooie en succesvolle verhalen werden gedeeld: een man die in Sierra Leone een succesvol lasbedrijf heeft opgezet, een vrouw die in Indonesië een bakkerij begon en een andere vrouw die in haar thuisland trouwja-ponnen verhuurt.

Vergeving

Een andere bijzondere bijdrage werd geleverd door Theo Hendrickx van Stg. Manna, die sprak over vergeving. Zowel daders als slachtoffers van mensenhandel heeft hij als pastor en therapeut in behandeling. Hij legde uit dat beiden een verschillend traject afleggen, maar dat voor zowel dader als slachtoffer vergeving een centrale rol speelt in hun verdere leven. Als die vergeving, ook het vergeven van jezelf, niet plaats vindt

komen beiden niet van hun problemen af.

Zachte krachten

De bekende theoloog Franck Ploum gaf een theologische reflectie op vrouwelijke religieuzen en hun strijd tegen mensenhandel. Tevens introduceerde hij het thema van de slotdag: het 'recht om te beschermen'. Waarom voelen religieuzen vaak als eersten de noodzaak, zelfs tegen de regels van de overheid in, om mensen in de marges te beschermen. Ploum zegt hierover: In het bijbels verhaal laat God elk nieuw begin starten bij onvruchtbare vrouwen (alle aartsmoeders waren onvruchtbaar) of maagdelijke geboorte. Het gaat dan niet over iets biologisch, maar om een boodschap die gestoeld is op kennis van de mensengeschiedenis: potentie, vertoon van man en macht hebben nog nooit een nieuw begin van duurzame vrede dichterbij gebracht. Voor een nieuw begin zijn zachte en kwetsbare, doch niet aflatende, krachten nodig. Daarom moet de troon plaats maken voor een stal, een paard voor een ezel, heersers voor de kwetsbaarheid van een kind. Gesterkt door deze gedachte en verrijkt met de kennis opgedaan in deze training gingen alle deelnemers terug naar hun eigen dagelijkse werkelijkheid van opvanghuizen of voorlichtingscampagnes om slachtoffers van mensenhandel bij te staan.

Ivonne van de Kar

Zusterwerk

Pastoor de Kroonstraat 349
5211 XJ 's-Hertogenbosch

Bank: NL21 RABO 0312 32 45 45
KvK: 66504201

T: 06 - 288 377 44
I: www.zusterwerk.nl
E: info@zusterwerk.nl

Mensenhandel Migratie Gerechtigheid

Zusterwerk is het expertisecentrum voor kennis over mensenhandel in relatie tot religie, migratie, gerechtigheid, opvang, prostitutie. Thema's die vragen om doelgerichte voorlichting en beleidsadviezen op maat.

Zusterwerk wil een religieuze invalshoek toevoegen aan het mensenhandel-debat, geeft voorlichting en biedt steun en hulp aan slachtoffers van mensenhandel en uitbuiting.